

10.82322/jwsf.2025.1120988

«زن و مطالعات خانواده»

سال هجدهم، شماره شصت و نهم، پاییز ۱۴۰۴

ص ص: ۴۰-۵۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۷/۱۶

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۳/۰۷

عوامل و آثار ازدواج آسان از دیدگاه دختران تحصیل کرده

(مطالعه موردی استان فارس)

نسرين علوی نیا^۱ محمد شریفانی^۲

چکیده

هدف و ضرورت: ازدواج و سهولت در اقدام به آن یکی از نیازهای انسان است که انجام آسان آن می‌تواند به رشد و تعالی انسان کمک کند. هدف پژوهش کاربردی و اکتشافی حاضر شناسایی عوامل و آثار ازدواج آسان است. از ضرورت‌های این مقاله کمک در جهت ازدواج آسان با توجه به بحران پیش‌رو در کشور می‌باشد.

روش: روش مطالعه کیفی و پدیدارشناسی توصیفی است و تحلیل داده‌ها به شیوه تحلیل محتوا با توجه به الگوی کلاسیکی انجام شد. جامعه مورد مطالعه دختران تحصیل کرده استان فارس در سال ۱۴۰۲ بودند که به شیوه نمونه-گیری هدفمند، با توجه به اصل اشباع نظری ۱۲ نفر از آنان مورد مصاحبه قرار گرفتند. جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز با مصاحبه‌های عمیق نیمه‌ساخت‌یافته انجام و نکات به دست آمده کدگذاری و در قالب مفاهیم و مقولات دسته‌بندی شد.

یافته‌ها: تجزیه و تحلیل اطلاعات منجر به پیدایش سه عنوان کلی مقدمات، بسترها و شرایط لازم (با ۴ مقوله فرعی اهداف ازدواج، ارزش‌های دینی و انسانی، منابع و امکانات و عوامل و شرایط اقتصادی و اجتماعی)، عوامل فنی و اجرایی (با ۴ مقوله فرعی حمایت از جوانان، ضمانت‌ها، طرفین ازدواج و برگزاری مراسم) و آثار و نتایج ازدواج آسان (با ۲ مقوله فرعی آثار و نتایج اولیه و آثار و نتایج ثانویه) همراه با ۹۰ مضمون فرعی و ۲۱۸ مفهوم کلی گردید. **نتیجه‌گیری:** بررسی عوامل و آثار ازدواج آسان نشان می‌دهد که تحقق این امر نیازمند همکاری همه‌جانبه و یک حرکت جهادی توسط عموم نهادها و مردم است که زمینه‌ساز افزایش میزان ازدواج از یک سو و تقویت بنیان خانواده از سوی دیگر است و می‌تواند به عنوان الگویی کاربردی در جوانب مختلف زندگی باریگر جوانان و خانواده‌ها باشد. **واژگان کلیدی:** ازدواج، ازدواج آسان، دختران، دختران تحصیل کرده.

۱. استادیار، گروه معارف اسلامی، واحد داراب، دانشگاه آزاد اسلامی، داراب، ایران (نویسنده مسئول). na.alavinia@yahoo.com

۲. دانشیار، دانشکده الهیات، دانشگاه علامه طباطبائی تهران، ایران.

مقدمه و بیان مسئله

ازدواج از جمله مفاهیم دینی، مذهبی، اجتماعی و فرهنگی مهم جوامع است که همیشه در طول تاریخ مورد توجه عالمان، حاکمان و دولتمردان بوده است و از آنجا که در فراهم کردن ساختار و زیربنای تشکیل خانواده و گسترش نسل نقش مهمی داشته است (هیگینز^۱ و همکاران، ۲۰۰۲). ضرورتاً تلاش بر آن بوده است تا انجام آن به بهترین شیوه صورت پذیرد. زیرا یکی از حساس‌ترین رخدادهای زندگی در کنار دو پدیده مهم دیگر یعنی تولد و مرگ است که نه تنها سلامت جسمی و روانی را فراهم می‌کند، بلکه نقش مهمی در ورود انسان به بزرگسالی و گسترش مسئولیت‌ها دارد (شعاع کاظمی و هرندی، ۱۳۸۸).

در دین اسلام نیز ازدواج امری مقدس و همسو با فطرت انسانی است که باعث پایداری و تداوم نسل می‌شود و در سنت و فرهنگ ایرانی، ازدواج نشانه گذر به دوره بزرگسالی، مسئولیت‌پذیری در قبال خود و جامعه و هویت‌یابی فرد است (طیب نیا و همکاران، ۱۴۰۲). که این امر از گذشته تا کنون تغییراتی یافته است و با سادگی گذشته فاصله گرفته است.

ازدواج به دلیل اهمیت و تأثیری که در زندگی فردی و اجتماعی افراد دارد، هنجاری پذیرفته شده در شعاع جهانی است و بی‌توجهی و یا عدم تحقق آن امری ناپسند محسوب می‌شود، زیرا تداوم نسل و بقای خانواده در گروه ازدواج و تشکیل خانواده است (آزادارمکی، ۱۳۸۶). با این وجود تغییرات پدید آمده در زندگی و تحولات در شیوه ازدواج و الگوهای رفتاری خانواده مانند سبک پوشاک، مسکن، خوراک، تنوع طلبی، انتظارات و تجملی شدن زندگی باعث تغییر نگاه جوانان به ازدواج و در نتیجه تأخیر یا عدم انجام آن شده است (فعالی، ۱۳۹۷)، که از جمله عوامل اثرگذار در این زمینه گرایش به تحصیلات عالی و نبود اشتغال (صفاریان و مردای، ۱۳۹۴) همراه با سایر مسائل اقتصادی و فرهنگی مزید بر علت شده و شرایط ازدواج را برای جوانان سخت نموده است.

مولانپناه و همکاران (۱۴۰۰) با بررسی زمینه‌ها و پیامدهای تأخیر سن ازدواج در میان مردان مجرد شهر تهران به این نتیجه رسیدند که تأخیر سن ازدواج مردان تهران تابعی از پنداشته‌های مدرنیته است و اقدام به ازدواج مانند سایر کنش‌های فردی و اجتماعی از عقلانیتی تبعیت می‌کند که فردمحور است.

علائی بوسجین (۱۴۰۰) با مطالعه راهکارهای جامعه‌شناختی رفع موانع ازدواج جوانان به این نتیجه رسید که موانع اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی در ازدواج جوانا اثرگذار بوده و با افزایش این مؤلفه‌ها سن ازدواج جوانان افزایش پیدا می‌کند.

¹ . Higgins et al

مختاری و همکاران (۱۴۰۰) با بررسی تأخیر در ازدواج دختران به این نتیجه رسیدند که ضدیت خانواده با ازدواج، فردیت طلبی، جامعه مشوق مجرد طلبی عوامل تأخیر در ازدواج دختران هستند که این امر حاوی سه فرآیند برداشت‌های غلط مرتبط با ازدواج، ویژگی‌های تسهیل‌گر مجرد و ارتباط با افراد تضعیف‌کننده ازدواج است.

شعاع کاظمی و فرازنده‌پور (۱۳۹۸) با بررسی رابطه سبک زندگی و تأخیر سن ازدواج دانشجویان به این نتیجه رسیدند که رابطه مستقیم میان سبک زندگی و تأخیر در ازدواج دانشجویان وجود دارد و علاوه بر سبک زندگی، سطح تحصیلات، اشتغال، ترس از آینده، الگوپذیری از عوامل زمینه ساز این تأخیر هستند. غلامی قاراب و حسینی اجداد نیکی (۱۳۹۷) با مطالعه عوامل مؤثر بر سازماندهی ازدواج جوانان به این نتیجه رسیدند که عوامل مختلف دینی و مذهبی، نگرش خانواده و دوستان، آداب و رسوم، سنت، عقاید و باورها، تحصیلات و وضعیت اقتصادی تأثیر دارند که عامل اقتصادی و نگرش دوستان نسبت به سایر عوامل رتبه بالاتری دارد.

نیکخواه و همکاران (۱۳۹۶) با مطالعه نگرش دانشجویان نسبت به ازدواج و عوامل مؤثر در آن به این نتیجه رسیدند که بین متغیرهای هزینه فرصت، کلیشه‌های نقش جنسیتی و دینداری با نگرش به ازدواج، رابطه وجود دارد و بیشترین میزان اثرگذاری در نگرش سنتی به ازدواج مربوط به متغیر دینداری و برای نگرش مدرن به ازدواج، مربوط به هزینه فرصت است.

روش پژوهش

پژوهش حاضر با روش کیفی که عمدتاً به اکتشاف در مسائل انسانی و اجتماعی می‌پردازد (Khan, 2014) و با رویکرد تحلیل مضمون و الگوی ۷ مرحله‌ای کلایزی^۱ انجام شده است. الگوی نامبرده شامل ۷ مرحله خواندن داده‌ها و اطلاعات، استخراج جملات و عبارات مهم، مفهوم‌بخشی به عبارات استخراج شده، مرتب سازی مفاهیم و تشکیل طبقه‌های خاص، ایجاد توصیف‌های کامل، تبدیل توصیف‌ها به توصیف جامع و خلاصه‌تر و در نهایت معتبرسازی نهایی است.

مشارکت‌کنندگان پژوهش حاضر کلیه بانوان فرهیخته، در حال تحصیل در دوره کارشناسی ارشد و دکتری یا دارای مدرک کارشناسی ارشد و دکتری، از سنین ۲۵ سال و بالاتر در استان فارس در سال ۱۴۰۲ بودند که به شیوه نظری و هدفمند با توجه به معیار اشباع نظری^۲ تعداد ۱۲ نفر از آنان به شیوه نمونه‌گیری گلوله

^۱ . Colaizzi

^۲ . Theoretical saturation

برفی انتخاب و مورد مصاحبه قرار گرفتند که اطلاعات جمعیت شناختی و توصیفی آنان در جدول ۱ ارائه شده است.

روند کار بدین شکل بود که ابتدا مفهوم ازدواج و ازدواج آسان در منابع دینی و علمی و تحقیقات متعدد مورد بررسی و مطالعه قرار گرفت و پس از آگاهی و تسلط نظری بر موضوع مورد مطالعه با انجام مصاحبه‌ها شروع به جمع‌آوری و دریافت پاسخ‌های مشارکت‌کنندگان پیرامون موضوع توسط گفتگوهای عمیق و نیمه‌سازمان‌یافته^۱ شد. از شرط‌های انتخاب مشارکت‌کنندگان آگاه بودن از موضوع، مؤنث بودن، تحصیل در مقطع تحصیلات تکمیلی و تمایل به شرکت در پژوهش همراه با آگاهی نسبی از عوامل و آثار ازدواج آسان بود. پس از طرح سوال اصلی (به نظر شما چه الزاماتی برای ازدواج آسان در جامعه لازم است؟) با توجه به پاسخ و توصیف‌های ارائه شده توسط مشارکت‌کنندگان سوال‌های بعدی مطرح و پرسیده شدند. با انجام پنج مصاحبه و بررسی و تحلیل اطلاعات برای اطمینان از درستی برداشت و تفسیر پژوهشگران از پاسخ‌های مشارکت‌کنندگان، مجدد پاسخ‌ها به مشارکت‌کننده ارجاع داده شد و تا در صورت نیاز تغییرات لازم انجام شود. تجزیه تحلیل داده‌ها با استفاده از تحلیل محتوا و مضمون^۲ صورت پذیرفت و تمام مفاهیم و مقولات دسته‌بندی گردید.

اعتبار داده‌ها با تکنیک تأییدپذیری^۳ از طریق خودبازبینی پژوهشگران و اعتمادپذیری^۴ با هدایت دقیق روند جمع‌آوری اطلاعات و همسوسازی پژوهشگران^۵ انجام شد. همچنین مصاحبه‌ها در اختیار پژوهشگر دیگری قرار داده شد و ایشان دوباره مقولات فرعی را از متن مصاحبه‌ها استخراج کرد و مقایسه مقولات استخراج شده، نشان از همسویی پژوهشگران بود.

برای رعایت ملاحظات اخلاقی بعد از ارائه توضیح در مورد اهداف و اهمیت پژوهش، رضایت شرکت‌کنندگان برای حضور در پژوهش جلب شد و به آنان توضیح داده شد که برای انصراف از پژوهش آزاد هستند و در صورت نیاز می‌توانند پس از انتشار نتایج پژوهش از آن آگاهی یابند.

۱ . Semi structural

۲ . Thematic analysis

۳ . Credibility

۴ . Dependability

۵ . Investigator triangulation

ویژگی‌های مشارکت‌کنندگان

جدول ۱ ویژگی‌های جمعیت شناختی و توصیفی مشارکت‌کنندگان را نشان می‌دهد که مطابق آن ۷۵ درصد از جمعیت مورد مطالعه بالای ۳۰ سال داشته و تعداد مجردها و متأهلین برابر است و سایر اطلاعات مربوط در جدول قابل مشاهده است.

جدول شماره ۱: اطلاعات توصیفی و جمعیت شناختی مشارکت‌کنندگان

ردیف	اطلاعات	گروه‌ها	تعداد	درصد
۱	سن	۲۵-۳۰	۳	۲۵٪
		۳۱-۴۰	۵	۴۲٪
		۴۱-۴۵	۴	۳۳٪
۲	تحصیلات	دکتری و معادل	۵	۴۲٪
		کارشناس ارشد	۷	۵۸٪
۳	تأهل	متأهل	۶	۵۰٪
		مجرد	۶	۵۰٪
۴	اشتغال	شاغل	۵	۴۲٪
		خانه‌دار	۳	۲۵٪
		دانشجو	۴	۳۳٪

شاخص‌ها و ویژگی‌ها

پس از جمع‌آوری اطلاعات و انجام مصاحبه‌ها و با کدگذاری اطلاعات، الزامات تحقق ازدواج آسان در ۳ جدول اصلی و ۱۰ مقوله فرعی طبقه بندی شد. مضامین به دست آمده براساس شاخص‌ها و ویژگی‌های ازدواج آسان هستند که عبارتند از؛ مقدمات، بسترها و شرایط لازم (با ۴ مقوله فرعی اهداف ازدواج، ارزش‌های دینی و انسانی، منابع و امکانات و عوامل و شرایط اقتصادی و اجتماعی)، عوامل فنی و اجرایی (با ۴ مقوله فرعی حمایت از جوانان، ضمانت‌ها، طرفین ازدواج و برگزاری مراسم) و آثار و نتایج ازدواج آسان (با ۲ مقوله فرعی آثار و نتایج اولیه و آثار و نتایج ثانویه) که در ادامه توضیحات و جداول آن‌ها ارائه شده است.

دیدگاه اجمالی مشارکت‌کنندگان

کاهش ازدواج جوانان و تأخیر در آن معمولاً با بالا رفتن سن همراه است و این امر باعث شکاف نسلی، بی اخلاقی‌های رفتاری، ناامیدی و مسئولیت پذیر نبودن و تغییر در ارزش‌های زناشویی و تشدید مسائل و مشکلات مرتبط با ازدواج و تشکیل خانواده می‌شود. در بررسی‌های میدانی و مشاهده نتایج تحقیقات

مختلف مشخص می‌شود که علل و عوامل مختلف مانند برداشت‌های غلط از ازدواج آشفته‌گی حاصل از مدرنیته، افزایش توجه زنان به شرایط اقتصادی و توان مادی داماد، اشتغال زنان و نابرابری اقتصادی و ... باعث قرار گرفتن جوانان در موقعیت ناسازگار و سخت شدن شرایط ازدواج می‌شود. این در حالی است که ازدواج یک سنت الهی و امری فطری است که بدون آن خانواده و جامعه بشری تحقق نخواهد یافت و لازم است تا در زمان مناسب به این امر پاسخ داده شود.

نگرش دانشجویان به ازدواج دو چارچوب کلی ساختاری و ایده‌ای پیدا کرده است و در چند نوع اصلی سوژگی (نگرش ساختارگرایانه و عاملیت‌گرایانه)، موقعیتی (نگرش رادیکال و عقلانیت‌محور) و پیامدی (نگرش تجارت‌محور و کارکردگرایانه) جمع شده است. وجود نگرش‌های مختلف و متعارضی به ازدواج از سوی جوانان نیازمند سیاست‌گذاری در راستای بهبود وضعیت ازدواج با تقویت نگرش کارکردگرایانه و اقناع نگرش عقلانیت‌محور با ایجاد زمینه‌های اقتصادی، قانونی و اجتماعی تسهیل ازدواج است.

سن، جنس، موقعیت ارزشی و اقتصادی خانواده و مناسبات اجتماعی و مشاهده تجربه طلاق در اطرافیان از جمله عوامل علی، زمینه‌ای و مداخله‌گر در فردیت یافتگی ازدواج است که باعث تعویق ازدواج، فردگرایی آن، عقد موقت و در نتیجه آسان‌گیری جنسی، تمایل به مجرد و ازدواج دیرهنگام و شبه خانواده‌های غیر رسمی می‌شود.

عوامل مؤثر در تأخیر ازدواج دختران در قالب چهار عامل اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و جمعیت‌شناختی قرار دارد که عامل اقتصادی و فرهنگی سهم بیشتری در این رابطه دارند و اشتغال دختران به عنوان مهمترین مؤلفه اقتصادی و آداب و رسوم و نگرش منفی به ازدواج به عنوان مهمترین مؤلفه فرهنگی مؤثر بر این تأخیر هستند.

اگرچه ازدواج عامل اصلی تداوم نسل و سلامت و یک نیاز طبیعی و اجتماعی است، اما بررسی نمودارها و آمارهای جمعیتی کشور ایران نشان می‌دهد که نرخ ازدواج نسبت به قبل کاهش یافته و این امر حرکت به سوی رشد منفی جمعیت است که می‌تواند خطراتی برای چند دهه بعد پدید آورد و با کاهش نیروی انسانی از جنبه‌های مختلف و مخصوصاً دفاعی و استراتژیکی کشور را دچار بحران نماید.

پس برای جلوگیری از خطرات منفی کاهش جمعیت جوان در کشور ضرورت داد به امر ازدواج و سهولت در اجرای آن توجه شود. به همین دلیل بررسی عوامل و آثار ازدواج آسان در شرایط کنونی لازم نظر می‌رسد و مسلماً ازدواج آسان قادر است تا به عنوان الگویی مناسب برای تسریع ازدواج، جلوگیری از بالا رفتن سن ازدواج و توسعه آن مدنظر قرار گیرد که این امر نیازمند آگاهی از نظرات، ایده‌ها و اطلاعات جوانان و مخصوصاً دختران با تحصیلات تکمیلی است که به نظر می‌رسد در این رابطه کمتر مورد توجه بوده است.

به همین دلیل مسئله اصلی پژوهش حاضر بررسی مهمترین عوامل و آثار تحقق ازدواج آسان از دیدگاه دانشجویان دختران تحصیل کرده است.

بسترها و شرایط لازم تحقق ازدواج آسان

بدون تردید شروع امر ازدواج و تحقق آن نیازمند شناخت اهداف ازدواج، ارزش‌های دینی و انسانی، منابع و امکانات و توجه به عوامل و شرایط اقتصادی و اجتماعی است. در تبیین این عوامل باید گفت که تحقق یک ازدواج آسان بدون شناخت هدف ازدواج امکان‌پذیر نیست و به همین دلیل باید اهداف ازدواج به خوبی برای جوانان تبیین شود و علاوه بر این آنان آگاهی کافی و لازم از ارزش‌های دینی و انسانی پیرامون این امر مهم را بدانند و از همه مهم‌تر منابع و امکانات لازم برای آن براساس شرایط موجود فراهم باشد تا آنگاه جوانان بتوانند یک ازدواج آسان و به دنبال آن یک خانواده خوب و جامعه متعالی را تشکیل دهند. برخی از دانشجویان به این امر اشاره داشته و به عنوان نمونه می‌توان به صحبت‌های برخی از پاسخگویان اشاره نمود؛

– برای برقراری و دستیابی به ازدواج آسان باید ابتدا هدف ازدواج برای جوانان مشخص شود و معرفت-افزایی خانواده‌ها و جوانان پیرامون مسائلی همچون ازدواج سفید یا روابط خارج از چارچوب قانونی و مذهبی تشکیل خانواده به انجام شود و آموزش‌های لازم توسط مدارس و مراکز آموزشی ارائه و توسط رسانه‌های مختلف در جامعه دنبال و پیگیری شود (پاسخگوی شماره ۱۲).

قطعا راهکار ازدواج آسان، پناه بردن به دین و کسب نور و روشنایی در پرتو اجرای دستورات دینی هست. همان طور که دین ما توصیه کرده که ازدواج رو در سنین کم، ترویج و فرهنگ سازی کنید، این خود یک راهکار خوب و موفق، چرا که دختر و پسر هر چه در سن بالاتری ازدواج کنند هم جامعه دوستان و همکاران اونا زیاد میشه و حس رقابت بین اونا بیشتر میشه و هم اینکه معمولا شاغل میشن و نیاز به ازدواج در اونا کاهش پیدا میکنه (پاسخگوی شماره ۱).

جدول ۲. مقدمات، بسترها و شرایط لازم تحقق ازدواج آسان

مضمون اصلی	مضامین فرعی
اهداف ازدواج	آگاهی بخشی، توجه به اهداف متعالیه ازدواج، تکامل بشر، افزایش نسل
	تغییر نگاه به ازدواج، برنامه ریزی، چشم انداز، توجه به فطری بودن ازدواج
	مسئله سنجی ازدواج، تقدس بخشی به ازدواج
	سهولت در ازدواج، پرهیز از تجمل و اسراف، عقلانیت گرایی،
	توجه به کفویت، توجه به ریش سفیدان و بزرگان، ارزش های دینی، الگو گیری از سیره معصومین (ع)
ارزش های دینی و انسانی	توجه و رعایت دستورات دینی، برگزاری ساده ازدواج، پرهیز از اسراف و تبذیر، مبارزه با بدعت های نوظهور در برگزاری مراسمات ازدواج
	ایجاد شغل، بهبود درآمد، جهاد همگانی، هزینه فرصت، مراکز خیریه ازدواج، امکانات رایگان، آموزش ازدواج آسان، شناخت موانع، جهاد همگانی،
منابع و امکانات	کمک های دولتی، موسسات خیریه، تهیه مسکن، گسترش ازدواج دانشجویی
	بهبود وضعیت و شرایط اقتصادی جامعه، ساده زیستی، آداب و رسوم، وام ازدواج
عوامل و شرایط اقتصادی و اجتماعی	کنترل تورم، جلوگیری از گرانی، کمک های دولت، سبک زندگی، ساختار دوستی ها،

- عوامل فنی و اجرایی تحقق ازدواج آسان

پس از فراهم گشتن زیرساخت ها و تهیه منابع و امکانات لازم جهت تحقق ازدواج آسان، آنچه به عنوان الزام باید از آن یاد کرد «عوامل فنی و اجرایی» هستند که شامل حمایت از جوانان، وجود ضمانت ها، طرفین ازدواج و برگزاری مراسم ازدواج است و مضامین فرعی این الزام در جدول شماره ۳ قابل مشاهده است. در تبیین این یافته باید گفت که تحقق ازدواج آسان در واقع یعنی انجام آن و برای این امر لازم است تا شرایط فنی و عوامل اجرایی متناسب با هدف انجام شود. به عبارتی جوانان چون در ابتدای زندگی قرار دارند، باید توسط بزرگترها حمایت شوند و طرفین ازدواج با کاهش توقعات و سخت گیری ها به انجام این امری یاری رسانند. عمده پاسخگویان به برگزاری ساده مراسم ازدواج جهت ازدواج آسان اشاره داشته و آن را یک الزام مهم دانسته اند، به عنوان نمونه به برخی از پاسخ های آن ها اشاره می شود؛

- به نظر می رسد آنچه مانع از ازدواج و یا تصمیم به آن در میان جوانان شده است، مخارج بالای مراسمات و چشم و هم چشمی های زیاد است که لازم است به آن ها توجه و رفع شوند. به عنوان مثال باید در حد امکان از رسم های پرهزینه مانند پرداخت شیربهای سنگین، تهیه ماشین و خانه گران قیمت، خرید وسایل لازم جهیزیه و پرهیز از برنامه های جانبی مانند ماه گرد ها و ... که فقط نمادی از مصرف گرایی و تجمل گرایی شود اجتناب کرد که این خود می تواند در تحقق ازدواج آسان گامی موثر باشد (پاسخگوی شماره ۷).

– برای آنکه ازدواج آسان بتواند محقق شود باید جو حاکم بر جامعه در راستای حمایت از جوانان باشد و مثلاً تولیدات صدا و سیما یا متن روزنامه‌ها و تولیدات فرهنگی در راستای ترویج ساده‌زیستی باشد و اینکه یادآوری این مطلب که ارزش انسان صرفاً به دارایی اقتصادی بیشتر نیست (پاسخگوی شماره ۹).

جدول ۳. عوامل فنی و اجرایی تحقق ازدواج آسان

مضمون اصلی	مضامین فرعی
حمایت از جوانان	درک جوانان، کاهش توقعات از آنان، همدلی و همیاری با جوانان، تسهیلات و وام، حمایت اقتصادی، توجه به تهاجم فرهنگی، مسکن جوانان، تغییر سبک زندگی، حمایت خانواده، مهارت‌آموزی، ارزش‌آفرینی، وظیفه‌شناسی، سهولت قوانین و دستورالعمل‌ها، مشاوره، هویت‌یابی با ازدواج، مسئولیت‌پذیری، ساده‌گیری و توجه به دستورات دینی، جلوگیری از تبذیر
ضمانت‌ها	درک متقابل، دوری از سخت‌گیری، اشاعه اخلاق، کمک خانواده‌ها به جوانان جهت تصمیم‌گیری صحیح، قناعت، ساده‌زیستی
گسترش اخلاقیات	ازدواج دانشجویی، دوری از مراسمات پر هزینه، کیفیت ازدواج، مراکز ازدواج آسان، همراهی و یاری بزرگان در ازدواج، پرهیز از چشم و هم‌چشمی،
برگزاری ازدواج	

آثار و نتایج تحقق ازدواج آسان

ازدواج آسان در صورتی محقق شود، دارای آثار و پیامدهای مهمی است که این آثار شامل پیامدهای اولیه و ثانویه هستند و در واقع تسهیل‌گر ازدواج آسان می‌باشند. زیرا با افزایش سلامت جسم و روان و برخورداری از آرامش استحکام و پایداری خانواده بیشتر می‌شود و افراد با سهل‌گیری و کمک به انجام ازدواج‌های آسان بیشتر سعی در تداوم نسل خود دارند و می‌توان چنین برداشت نمود که آثار و نتایج تحقق ازدواج آسان خود به عنوان محرک و الزامی برای آن محسوب می‌شوند. برخی از مشارکت‌کنندگان در این باره میان تحقق ازدواج آسان و آثار و نتایج آن یک رابطه دو سویه برقرار است و می‌توان از هرکدام به نفع دیگری بهره‌مند گردید. به عنوان نمونه پاسخگوی شماره ۵ این چنین اظهارنظر داشت:

– برای تحقق ازدواج آسان باید به جوانان الگودهی صورت بگیرد و در واقع الگوها خود شامل کسانی هستند که معمولاً ازدواج آسان داشته‌اند و آن‌ها در این امر پیشگام و داوطلب می‌شوند و کمک می‌کنند تا چرخه ازدواج آسان رونق بیشتری داشته باشد و این در واقع از آثار و برکات ازدواج آسان است که باعث تداوم این عمل زیبا می‌شود (پاسخگو شماره ۵).

- آسان شدن ازدواج علاوه بر آثار فردی و آرامش و امنیت جسمی و روانی همسران، نه تنها باعث حفظ پاکی و تداوم نسل می‌شود، بلکه آثار و برکات فراوانی همچون صرفه‌جویی در مخارج، کاهش هزینه‌ها، تشویق دیگران و ترویج فرهنگ ازدواج در جامعه به همراه دارد (پاسخگوی شماره ۲).

جدول ۳. آثار و نتایج تحقق ازدواج آسان

مضمون اصلی	مضامین فرعی
نتایج اولیه	سلامت فردی، سلامت اجتماعی، سلامت جسمی و روحی، آرامش و آسایش، مطلوبیت روانی، ارتقای کارآمدی، موفقیت، پختگی، ایجاد انگیزه برای کار و فعالیت
نتایج ثانویه	اتسجام خانواده، پایداری جامعه، بهبود روابط اجتماعی، کاهش آسیب‌ها، تداوم نسل، تحکیم ارزش‌ها، حفظ حرایم و حرمت‌ها، رشد و تعالی جامعه،

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

تشکیل خانواده و ازدواج یکی از مهم‌ترین بخش‌ها و به عبارتی قسمت مهمی از زندگی انسان است که پیرامون آن در دستورات دینی و متون علمی سفارش زیادی شده است که از یک سو باعث آرامش و کمال انسان و از طرف دیگر باعث تداوم نسل می‌شود. بنابراین توجه به آن و دقت در برگزاری هرچه بیشتر و ساده‌تر آن از جمله مسائل و موضوعات مهم است که می‌تواند مورد توجه و پژوهش قرار گیرد. از طرفی مشاهدات نشان می‌دهد که برگزاری ازدواج و تحقق آن با آنچه نیاز جامعه و مدنظر تعالیم و دستورات اخلاقی و اجتماعی دین است، فاصله گرفته است و برای رسیدن به هدف نامبرده نیازمند الزاماتی است، از آنجا که ازدواج از امور غریزی انسان و همسو با طبیعت و فطرت بشر است، عدم توجه به آن و یا به تاخیر افتادن آن می‌تواند لطمات جبران ناپذیری بر جوانان داشته و از نظر روحی، روانی سلامت فردی و اجتماعی آنان را به مخاطره اندازد لازم است تا همه نهادهای اجتماعی در کشور از خانواده گرفته تا آموزش و پرورش، دولت‌ها و حاکمیت با استفاده از پتانسیل‌های موجود در کشور اقدامات اساسی در این باره صورت دهند. به همین دلیل هدف پژوهش حاضر بررسی عوامل و آثار تحقق ازدواج آسان از نگاه دختران تحصیل کرده از موضوع در این زمینه و آگاه از موضوع پژوهش براساس مصاحبه و تحلیل مضمون با استفاده از الگوی کلایزی بود. نتایج حاصل از مصاحبه‌های انجام شده و کدگذاری و تحلیل آن‌ها باعث شکل‌گیری ۹۰ مضمون فرعی، ۱۰ مضمون اصلی و سه عنوان کلی گردید. عناوین کلی و مضامین آن‌ها شامل ۱- مقدمات، بسترها و شرایط لازم (با ۴ مقوله فرعی اهداف ازدواج، ارزش‌های دینی و انسانی، منابع و امکانات و عوامل و شرایط اقتصادی و اجتماعی)، ۲- عوامل فنی و اجرایی (با ۴ مقوله فرعی حمایت از جوانان،

ضمانت‌ها، طرفین ازدواج و برگزاری مراسم) و ۳- آثار و نتایج ازدواج آسان (با ۲ مقوله فرعی آثار و نتایج اولیه و آثار و نتایج ثانویه) هستند که برای تحقق ازدواج آسان لازم است مورد توجه جوانان، خانواده‌ها و مسئولان قرار گرفته و در راستای رسیدن به هدف تأمین گردند.

مضمون اصلی پژوهش «تحقق ازدواج آسان» بیانگر این مطلب است که شکل‌گیری و انجام ازدواج آسان در ابعاد مختلف مدنظر است و باید به صورت کامل مورد توجه قرار گیرد. زیر با تحقق ازدواج آسان ضمن داشتن سلامت فردی و اجتماعی، خانواده‌های سالم و جامعه متعالی، می‌توان مجدد به تحقق ازدواج آسان یاری رسانید و آنچه از طریق تحقق ازدواج آسان مدنظر است، شکل‌گیری خانواده‌های همسو با فطرت و تعالیم دینی است که زندگی را مطلوب و کیفیت آن را ارتقا می‌بخشد. به همین دلیل لازم است تا نگاهی جامع و کاربردی به موضوع ازدواج آسان شود و برای دستیابی به آن ضمن فراهم آوردن امکانات و شرایط، ملزومات اجرایی و تداوم آن نیز هماهنگ و همسو با سایر عوامل انجام شود.

در تبیین یافته‌های پژوهش باید گفت که اگرچه تغییر در ذات پدیده‌های اجتماعی و زندگی انسان است، ولی ازدواج از جمله مسائلی است که مرتبط با ارزش‌های دینی و هنجاری جوامع بوده و تشکیل خانواده و انجام ازدواج با شناخت و آگاهی از شرایط و تلاش برای سهولت و سادگی آن از طریق الگوسازی مناسب قابل تحقق است که لازمه آن مشارکت همگانی و حرکت و تلاش جهادی است.

یافته‌های پژوهش حاضر را می‌توان با نتایج پژوهش‌های طیب‌نیا و همکاران (۱۴۰۲). مبنی بر ایجاد شرایط و زمینه‌های اقتصادی، قانونی و اجتماعی تسهیل ازدواج جوانان، حسینی (۱۴۰۱) و مختاری و همکاران (۱۴۰۰) توجه به فردیت یافتگی ازدواج و آثار آن مانند تعویق ازدواج، عقد موقت و آسان‌گیری جنسی، تمایل به تجرد و ازدواج دیر هنگام، براتی (۱۴۰۱) شرایط و عوامل اقتصادی و فرهنگی در پرهیز از ازدواج به موقع و آسان، مولاپناه و همکاران (۱۴۰۰) توجه به مدرنیته، علائی بوسجین (۱۴۰۰) رفع موانع اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی در ازدواج، شعاع کاظمی و فرازنده‌پور (۱۳۹۸)، سبک زندگی، میزان تحصیلات، اشتغال، ترس از آینده، غلامی قاراب و حسینی اجداد نیاکی (۱۳۹۷) عوامل مختلف دینی و مذهبی، نگرش خانواده و دوستان، آداب و رسوم، سنت، عقاید و باورها، تحصیلات و وضعیت اقتصادی مرتبط دانست که هر کدام به یک یا چندین عامل مهم در دوری از ازدواج، تأخیر یا شرایط نامناسب برای آن اشاره داشته و رفع آنان و یا فراهم‌سازی شرایط و امکانات را عاملی جهت سهولت و تحقق ازدواج آسان دانسته‌اند، همسو دانست.

نحوه اندیشیدن و نگرستن انسان به جهان و زندگی، شناخت از خود و جامعه، رابطه او با خانواده و اجتماع و هدف از زیستن باعث رفتار و عکس‌العمل نسبت به رخدادهای مهم زندگی است و دستیابی به اهداف و نیازهای انسانی را متأثر می‌سازد. با این وجود افزایش شناخت، دانش و بهره‌مندی از تجارب دیگران همراه با بکارگیری راهبردهای علمی مناسب در کنار توجه به نظرات نخبگان جامعه می‌تواند انسان را در

بهتر زیستن یاری رساند و در رابطه با ازدواج آسان که متناسب و همسو با خلقت و فطرت انسانی است، هماهنگی پدید آورد. به همین دلیل در راستای نتایج پژوهش پیشنهاداتی ارائه می‌گردد.

محدودیت‌ها و پیشنهادات

از محدودیت‌های این پژوهش این است که فقط در استان فارس انجام شده است و تعمیم آن به سایر نقاط باید با احتیاط صورت بگیرد و همچنین بررسی همه علل و عوامل و جوانب مرتبط با سهولت ازدواج در یک پژوهش امکان‌پذیر نبود. از دیگر محدودیت‌های پژوهش قضاوت‌های افراد و پژوهشگر در بیان نظرات و تحلیل اطلاعات است که تعمیم آن‌ها باید با احتیاط صورت گیرد در راستای نتایج و موضوع پژوهش پیشنهادات زیر ارائه می‌گردد؛

- فراهم سازی زیرساخت‌ها و امکانات لازم برای جوانان در سن ازدواج توسط دولت.
- افزایش انگیزه و دلخوشی‌های جوانان برای ازدواج و تداوم نسل مانند غنی سازی اوقات فراغت.
- حمایت مادی و معنوی و همه جانبه از خانواده به عنوان مرکز مهم تحقق ازدواج آسان توسط حاکمیت اسلامی.
- رفع موانع و مشکلات ازدواج و آموزش کاربردی در مورد ازدواج آسان و نتایج آن.
- آگاهی بخشی و تغییر رویکرد و نگاه به ازدواج از سخت به آسان از طریق نهادهای آموزشی، مذهبی و فرهنگی.
- بهره‌مندی از قدرت فضای مجازی و رسانه‌ها در معرفی شیوه‌ها و نتایج ازدواج آسان.
- انجام تحقیقات کاربردی و با استفاده از سایر شیوه‌های پژوهش مخصوصا ترکیبی پیرامون ازدواج آسان.

اخلاق پژوهش

همکاری شرکت کنندگان داوطلبانه بوده و رضایت آنها در این پژوهش و مصاحبه دریافت شد. در هنگام همکاری علاوه بر این، جوانب محرمانگی و حق انصراف از مشارکت در پژوهش در هر مرحله به آنها اعلام شد.

منابع مالی

این مطالعه با هزینه شخصی و بدون دریافت هزینه مالی انجام شده است.

قدردانی

از تمام کسانی که در این مطالعه مشارکت و همکاری نمودند، تشکر و قدردانی داریم.

تعارض منافع

«نویسندگان هیچ گونه تعارض منافی ندارند.»

منابع

قرآن کریم

- آزادارمکی، تقی (۱۳۸۶). جامعه شناسی خانواده ایرانی، تهران: سمت.
- آیت‌اللهی، زهرا و دیگران (۱۳۹۴). دانش خانواده و جمعیت، تهران: دفتر نشر معارف.
- براتی، هادی (۱۴۰۱). «واکاوی ادراک دختران از تأخیر سن ازدواج و دلایل آن (مطالعه موردی خراسان جنوبی)»، مطالعات فرهنگی و اجتماعی خراسان، (۱) ۱۷: ۷-۳۴.
- جنادله، علی و رهنما، مریم (۱۳۹۳). «دگرگونی در الگوی متعارف خانواده ایرانی (تحلیل ثانویه داده‌های علی)»، خانواده پژوهی، (۳۹) ۱۰: ۵۱۴-۴۹۳.
- حسینی، ناهید (۱۴۰۱). «تبیین مدل پارادایمی فردیت یافتگی در ازدواج جوانان»، خانواده پژوهی، (۷۱) ۱۸: ۵۱۴-۴۳.
- رضادوست، کریم و ممبئی، ایمان (۱۳۸۸). «بررسی رابطه تأخیر سن ازدواج و متغیرهای درآمد، میزان تحصیلات و تعداد دیگر از متغیرهای زنان شاغل»، مشاوره کاربردی دانشگاه شهید چمران اهواز، (۱۶) ۱: ۱۲۰-۱۰۳.
- شعاع کاظمی، مهرانگیز و جعفری هرنندی، مرضیه (۱۳۸۸). «بررسی مقایسه‌ای نگرش دانشجویان مجرد و متأهل نسبت به ازدواج از دیدگاه واقعیت‌درمانی گلاسرو»، فصلنامه پژوهشی اجتماعی، (۳) ۴: ۱۲۸-۱۱۱.
- شعاع کاظمی، مهرانگیز و فرازنده‌پور، فرح (۱۳۹۸). «رابطه بین سبک زندگی و تأخیر سن ازدواج دری دانشجویان»، پژوهش‌نامه سبک زندگی، (۵) ۹: ۱۲۵-۱۳۹.
- صفاریان، محسن و مردای، گل‌مراد (۱۳۹۴). «عوامل اجتماعی و اقتصادی مرتبط با افزایش سن ازدواج جوانان (مطالعه موردی شهر کرمانشاه)»، مطالعات جامعه شناختی جوانان، (۳) ۷: ۱۰۶-۱۲۲.
- طیب‌نیا، محمدصالح؛ کاردوانی، راحله و یراقی، سعیده (۱۴۰۲). «گونه‌شناسی کیفی نگرش به ازدواج در میان دانشجویان مجرد دانشگاه‌های اصفهان»، جامعه‌شناسی کاربردی، (۳۴) ۲، ۹۰: ۱۰۱-۱۲۲.
- علائی بوسجین، محسن (۱۴۰۰). «توسعه راهکارهای جامعه شناختی رفع موانع و مشکلات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی ازدواج جوانان»، مطالعات توسعه اجتماعی ایران، (۲) ۱۳: ۲۳۸-۲۴۹.
- غلامی قاراب، سمیه؛ حسینی اجدادنیکی، سیدجلیل (۱۳۹۷). «بررسی عوامل فرهنگی- اجتماعی موثر بر ساماندهی ازدواج جوانان (مطالعه موردی: دانشجویان گروه علوم انسانی دانشگاه علوم تحقیقات تهران در سال ۱۳۹۵)»، مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، (۱۷) ۴۱: ۷۳-۸۴.
- فعالی، محمدتقی (۱۳۹۷). مبانی سبک زندگی، چاپ دوم، قم: موسسه فرهنگی هنری دین و معنویت آل یاسین.

مختاری، سمانه؛ یوسفی، زهرا؛ منشئی، غلامرضا (۱۴۰۰). «شناسایی پدیده تأخیر در ازدواج دختران: نظریه زمینه‌ای»، فصلنامه خانواده درمانی کاربردی، ۲(۲): ۴۶-۶۶.

مولاپناه، زهرا؛ رحمانی خلیلی، احسان؛ وثوقی، منصور (۱۴۰۰). «مطالعه جامعه شناختی زمینه‌ها و پیامدهای تأخیر سن ازدواج در بین مردان مجرد شهر تهران»، مطالعات راهبردی زنان، (۴) ۹۴: ۱۸۴-۱۶۱.

نیکخواه، هدایت‌الله؛ فانی، مریم؛ اصغریور ماسوله، احمد رضا (۱۳۹۶). «نگرش دختران نسبت به ازدواج و عوامل مؤثر در آن»، جامعه‌شناسی کاربردی، ۳(۲۸)، ۶۷: ۹۹-۱۲۲.

Reference

The Holy Quran

- Alaei Busjin, M (2022). "Development of sociological solutions to remove cultural, social and economic obstacles and problems of youth marriage", Iran Social Development Studies, (2) 13: 238-249. https://jisds.srbiau.ac.ir/article_17779.html (in persian).
- Ayatollahi, Z & others (2014). *Knowledge of family and population*, Tehran: Maarif Publishing House (in persian).
- Azad armaki, T (2006). *Sociology of the Iranian family*, Tehran: Samt.
- Brati, H (2022). "Analysis of girls' perception of delayed marriage age and its reasons (a case study of South Khorasan)", Cultural and Social Studies of Khorasan, (1) 17: 7-34. <https://doi.org/10.22034/fakh.2022.338324.1545> (in persian).
- Cherlin, A (2004) "The deinstitutionalization of American marriage". Journal of Marriage and the Family (66). 4: 848-861. Doi.org/10.1111/j.0022-2445.2004.00058.x
- Faali, M (2017). *Basics of lifestyle*, 2nd edition, Qom: Al Yassin Institute of Culture, Art, Religion and Spirituality (in persian).
- Gholami Garab, S; Hosseini Ajdadniaki, S- J (2017). "Investigation of cultural-social factors affecting the organization of youth marriage (case study: students of the humanities department of Tehran University of Research Sciences in 2015)", strategic studies of sports and youth, (17) 41: 73-84. https://faslname.msy.gov.ir/article_270.html (in persian).
- Higgins, L. T., Zheng, M. Liu, Y. & Sun, C.H. (2002) "Attitudes to Marriage and Sexual Behavior: A Survey of Gender and Culture Differences in China and United Kingdom". Sex Roles. 46(3-4): 75-89. DOI:10.1023/A:1016565426011

- Hosseini, N (2023). *"Explaining the Paradigm Model of Finding Individuality in Youth Marriage"*, Family Research, (71) 18: 43-514. https://scj.sbu.ac.ir/article_96503.html (in persian).
- Janadele, A., & Rahnama, M (2014). *"Transformation in the conventional pattern of the Iranian family (secondary analysis of causal data)"*, Family Research, (39) 10: 514-493. <https://doi.org/10.48308/JFR.18.3.493> (in persian).
- Lee, B. S., et al. (2021). *"Factors delaying marriage in Korea: An analysis of the Korean population census data for 1990–2010"*. Asian Population Studies, (17)1: 71-93. DOI:10.1080/17441730.2020.1781380
- Mokhtari, S; Yousefi, Z; & Monsheei, Gh (2021). *"Identification of the phenomenon of delay in marriage of girls: contextual theory"*, Applied Family Therapy Quarterly, (2) 2: 46-66. <https://doi.org/10.22034/aftj.2021.284513.1082> (in persian).
- Molapnah, Z; Rahmani Khalili, E; & Vothoqi, M (2021). *"Sociological study of the contexts and consequences of delaying the age of marriage among unmarried men in Tehran"*, Women's Strategic Studies, (4) 94: 161-184. <https://doi.org/10.22095/jwss.2022.257668.2536> (in persian).
- Nikkhah, Hidayat-Allah; F, Maryam; & Asgharpour Masuleh, A- R (2016). *"Girls' attitude towards marriage and factors affecting it"*, Applied Sociology, (28)3, 67: 99-122. <https://doi.org/10.22108/jas.2017.21711> (in persian).
- Rezadoust, K., & Mambani, I (2008). *"Investigating the relationship between delayed marriage age and income variables, level of education and other variables of working women"*, Shahid Chamran University of Ahvaz Applied Counseling, (16)1: 103-120. https://jac.scu.ac.ir/article_10266.html (in persian).
- Safarian, M., Mardai, G-M (2014). *"Social and economic factors related to the increase in marriage age of young people (Kermanshah city case study)"*, Sociological Studies of Youth, (3) 7: 106-122. <https://lib.wrc.ir/scholar/view/1/19158> (in persian).
- Shuae Kazemi, M., & Jafari Herandi, M (2009). *"A comparative study of the attitude of single and married students towards marriage from the perspective of Glasser's reality therapy"*, Social Research Quarterly, (3) 4: 111-128. <https://www.sid.ir/paper/164858/fa> (in persian).
- Shuae Kazemi, M., Farazandepour, F (2018). *"Relationship between lifestyle and delay in marriage age among university students"*, Lifestyle Journal,

- (5) 9: 125-139. https://journal.manaviat.ir/article_104322.html (in persian).
- Tayyab-Niya, M; Kardavani, R., & Yaraghi, S (2023). "Qualitative typology of attitude towards marriage among unmarried students of Isfahan universities", *Applied Sociology*, (34) 2, 90: 101-122. <https://doi.org/10.22108/jas.2023.136080.2347> (in persian).

Factors and effects of easy marriage from the perspective of educated girls (case study of Fars province)

Nasrin Alavinia¹ Mohammad Sharifani²

Abstract

Purpose and context: Marriage and the ease of doing it is one of the human needs, which can help the growth and excellence of a person. The purpose of the current practical and exploratory research is to identify the factors and effects of easy marriage.

Method: The method of qualitative study and descriptive phenomenology and data analysis was done by content analysis according to the Claizian model. The studied population was the educated girls of Fars province in 1402, and 12 of them were interviewed according to the principle of theoretical saturation by means of purposeful sampling. Collecting the required information was done with in-depth semi-structured interviews and the obtained points were coded and categorized in the form of concepts and categories.

Findings: The analysis of information led to the emergence of three general topics of prerequisites, bases and necessary conditions (with 4 subcategories of marriage goals, religious and human values, resources and facilities, economic and social factors and conditions), technical factors and executive (with 4 sub-categories of supporting young people, guarantees, marriage parties and holding ceremonies) and works and results of easy marriage (with 2 sub-categories of primary works and results and secondary works and results) along with 90 sub-themes and 218 general concepts became

Conclusion: Examining the factors and effects of easy marriage shows that the realization of this requires all-round cooperation and a jihad movement by public institutions and people, which is the basis for increasing the marriage rate on the one hand and strengthening the family foundation on the other hand. And it can be a useful model in various aspects of life, helping young people and families.

Keywords: Marriage, Easy Marriage, Girls, Educated Girls.

¹ . Assistant Professor, Department of Islamic Studies, Darab Branch, Islamic Azad University, Darab, Iran (Corresponding Author). na.alavinia@yahoo.com

² . Associate Professor, Faculty of Theology, Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran.